МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра соціології і публічного управління

(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету соціально-гуманітарних технології

Кіпенський А.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Завідувач кафедри соціології і публічного управління
(назва кафедри)

Мороз В.М.
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 30 » серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологія організації наукових досліджень

рівень вищої освіти доктор філософії

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність 054 Соціологія
(шифр і назва)

освітня програма Соціологія
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни Вибіркова фахова
(загальна підготовка / професійна підготовка)

форма навчання денна
(денна / заочна)

Харків – 2021 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни Методологія організації наукових досліджень

Розробник:
Професор, д. держ. упр., завідувач
каф. соціології і публічного управління _____ В.М.Мороз
(посада, науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри
соціології і публічного управління

Протокол від «30» серпня 2021 року № 8

Завідувач кафедри
соціології і публічного управління_____ В.М. Мороз
(назва кафедри) (підпис) (ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми	ПІБ Гаранта ОП	Підпис, дата
054 Соціологія	Рущенко І.П.	

Голова групи забезпечення
спеціальності _____ Мороз М.В. _____
(ПІБ, підпис)

«30» серпня 2021 р.

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри-розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Гарант освітньої програми

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: Формування та розвиток професійної кваліфікації слухачів на підставі надання систематизованих знань з методології, теорії методу і процесу, методичного забезпечення науково-дослідної діяльності, формування, розробки та обґрунтування шляхів та методів ефективного вирішення проблем, а також набуття теоретичних знань та практичних навичок щодо здійснення науково-дослідної роботи.

Компетентності:

– ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

– СК05. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері соціології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

– СК06. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Результати навчання:

– РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з соціології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напряму.

– РН03. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу соціальних досліджень, наявні соціологічні дані.

– РН04. Планувати і виконувати прикладні та/або теоретичні дослідження з соціології та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

– РН06. Переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв’язувати значущі науково-прикладні проблеми соціології з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

– РН07. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці.

– РН09. Визначати ціннісні та етичні засади наукової діяльності й скеруватись ними у власному дослідженні

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Представлення наукових результатів	Основи підготовки наукових публікацій
Методологія планування й організації досліджень в соціології	Управління науковими проєктами та дослідженнями
	Методологія і логіка науково-педагогічної діяльності у вищій технічній школі

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари		Контрольні роботи (кількість робіт)	Залік	Екзамен
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**
3	120/4	40	80	20	-	20	80 (реф. – 20, підготовка до семінарських занять – 40, підготовка до підсумкового тесту – 20)	-	-	так

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 33,3 %

ТЕМИ НАЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.

Наука як особлива форма соціальної діяльності

Поняття науки. місце та роль науки у житті сучасного суспільства. Виникнення і розвиток науки. Передісторія науки. Наука і реальний практичний досвід. Перетворення науки у самостійну форму людської діяльності. Основні концепції науки в сучасності та історії розвитку суспільства. Проблема критеріїв періодизації розвитку науки. Основні періоди в історичному генезисі науки: переважно особистісно-світоглядна орієнтація науки в суспільстві (від її виникнення до Галілея і Ньютона); переважно технологічна, матеріальновиробнича орієнтація науки (починаючи з XVII ст. і до сучасності); орієнтація на розвиток інтелектуального творчого потенціалу особистості (сучасний етап). Розвиток науки як закономірний процес. Закономірності і критерії розвитку науки. Характерні риси та тенденції сучасного етапу розвитку науки. Наукова революція і її роль у розвитку системи наукового знання. особливості сучасної наукової революції. Наука як соціальна система. Ссистема сучасного наукового знання. Структура науки.

Наука як особливий вид пізнавальної діяльності та соціальний інститут. Наука як специфічний тип знання. Співвідношення наукового та практичного пізнання. Класифікація наук. Цінності науки. Загальні функції науки: світоглядна, інтегративна, гносеологічна, методологічна, прогностична. соціальні функції науки: культурно-світоглядні (галузеві), функції науки як безпосередньої продуктивної сили, функції як соціальної сили, менеджерські функції. Принципи науки: універсалізму, комуналізму, незацікавленості, абсолютної неприйнятності плагіату, організованого скептицизму. Класифікація видів науково-технічної діяльності в Україні. Класифікація галузей наук.

Тема 2.

Традиції й новації в науці

Еволюція підходів до аналізу науки у XX ст. Карл Поппер і проблема демаркації. Концепція дослідницьких програм І. Лакатоса. «Нормальна» наука Т. Куна. Концепція «неявного знання» М. Полані і багатоманітність наукових традицій. сучасні моделі науки. Наука як куматоїд. Типи і зв’язки наукових програм. Наука і соціальна пам’ять. дослідницькі й колекторські програми. Естафетна модель науки. Конфлікт дослідницьких програм. Новації у розвитку науки. різноманітність новацій і їх відносний характер. Проблема незнання й відкриття у сучасній науці. традиції й побічні результати наукових досліджень. метафоричні програми і взаємодія наук. Переорієнтація з пошуку причин змін і розвитку на аналіз стійкості, стаціонарності й самоорганізації.

Тема 3.

Основи гносеології та методології науки.

Пізнання і його види. суб’єкт і об’єкт пізнання в класичній і некласичній науці. головне питання гносеології. Процес пізнання як системний феномен: об’єкт, суб’єкт, засоби пізнання. Суб’єкт і об’єкт пізнання в класичній і некласичній науці. Основні положення наукового пізнання. Принципи наукового пізнання: принцип об’єктивності, принцип пояснення множини досліджуваних явищ за допомогою небагатьох загальних

підстав, принцип достатньої повноти обґрунтування, принцип системності, принцип єдності аналізу й синтезу, принцип єдності історичного і логічного, принцип сходження від абстрактного до конкретного. Особливості наукового пізнання. рівні наукового пізнання: емпіричний, теоретичний, метатеоретичний.

Тема 4.

Методи наукового пізнання. Філософський рівень методології

Наукові методи у процесі наукового пізнання: роль та функції. Поняття методу, методики, методології. Вимоги до методів наукового пізнання. Ознаки наукових методів. Проблема класифікації методів наукового пізнання. Основні підходи до класифікації методів наукового пізнання: за ступенем загальності, за рівнями наукового пізнання, за етапами дослідження. Загальний закон пізнання (метод сходження від абстрактного до конкретного) як логічний стрижень процесу наукового пізнання, етапи його здійснення. Методи наукового пізнання філософського рівня як найбільш загальні принципи й методи наукового пізнання, що виконують регулятивну функцію по відношенню до наукового пізнання. Парадигма як інтегральна характеристика тієї чи іншої науки в певну епоху. Стиль мислення та його функції: критична, селективна, вербальна, прогностична. Наукова картина світу як сукупність загальних наукових уявлень про структуру того чи іншого фрагмента об’єктивної реальності. Архетип теоретичного мислення як сукупність принципів і способів вибору і здійснення теоретичної діяльності для пояснення явищ, відбору її кінцевих результатів. Рефлексія як метод і форма теоретичної діяльності людини. Діалектика й метафізика як два протилежних методологічних підходи до створення філософських систем пізнання й розуміння світу. Редукціонізм у науці та його критика.

Тема 5.

Загальнонауковий рівень методології. Рівень спеціальних методів наукових досліджень

Загальнонаукові методи пізнання. основні напрямки формування й розвитку загальнонаукового рівня методології. Структура загальнонаукових методів: емпіричні методи, загальнологічні методи і прийоми, евристичні методи. Методи емпіричного дослідження. Порівняння як емпіричний метод і вихідний пункт порівняльно-історичного методу. Описання як емпіричний метод. Підходи до вибору знакових систем позначення при описанні результатів спостереження та експерименту. Загальнологічні методи і прийоми наукових досліджень. Аналіз та його різновиди. Логічний аналіз як особливий вид аналізу. Синтез як загальнологічний метод. Синтез і емерджентність. Діалектичний взаємозв’язок аналізу й синтезу. Індукція як логічний дослідницький прийом. види індуктивних узагальнень: популярна індукція, неповна та повна індукція, наукова індукція. Дедукція як метод. Метод абстргування. Види та рівні (порядки) абстракцій. Філософські категорії як найвищий рівень абстракцій. Узагальнення та його види. Межі абстрагування у науковому пізнанні. Метод аналогії. Види аналогій. Імовірнісний характер висновків аналогією та вимоги до підвищення їх імовірності. Метод ідеалізації. Відносність ідеалізації. Метод формалізації та його значення у науковому пізнанні. Метод моделювання. Предметне та знакове моделювання. Імітаційне моделювання, види імітаційних моделей. Ізоморфні та

гомоморфні моделі. Матеріальні, знаково-концептуальні та символічні моделі. Мовне описання моделей, поняття тезаурусу. Евристичні методи наукового дослідження. Інтуїція, характерні риси наукової інтуїції. Методи індивідуального самостимулювання мислительного процесу. Уявний експеримент як метод. Типи уявних експериментів: конструюючі, аналітичні, синтетичні. Методи колективного стимулювання мислительної діяльності. Метод експертних оцінок. Вимоги до експертів. Найбільш відомі методи експертних оцінок: метод Делфі, мозковий штурм, метод аналізу ієрархій.

Спеціальні (специфічні) методи наукового пізнання. Дисциплінарні та міждисциплінарні методи. Метод конкретно-соціологічних досліджень та його прийоми. Метод контент-аналізу. Можливості та значення сучасних статистично-математичних методів у науковому пізнанні. Метод соціально-правового експерименту як спосіб перевірки наукових гіпотез або проектів. Метод альтернатив і його застосування як спосіб виявлення вразливих місць наукових гіпотез.

Тема 6.

Міждисциплінарні підходи та методи наукових досліджень

Поняття методологічного підходу. Класичні методологічні підходи: історичний, термінологічний. Системний підхід як один із головних напрямків міждисциплінарної методології наукового пізнання. Розробка системного підходу в науці: фактори виникнення та ґенеза. Неоднозначність тлумачень системного підходу. основні завдання системного підходу (загальної теорії систем). Методологічна специфіка системного підходу. Поняття системи, основні ознаки систем. Принципи системного підходу: остаточної (глобальної, генеральної) мети; єдності і зв’язаності; модульності; ієрархії; функціональності; розвитку; децентралізації; невизначеності. системний підхід як синтез індуктивного, дедуктивного та інтуїтивного методів. Основні положення застосування системного підходу на практиці. Структурно-функціональний підхід: сутність та основні положення. дослідження функціональних залежностей елементів системи. Некласичні (сучасні) методологічні підходи: герменевтичний, антропологічний, аксіологічний, феноменологічний. Синергетичний підхід як методологічна орієнтація у дослідженні відкритих нелінійних систем, що самоорганізуються. Основні поняття синергетики: самоорганізація, відкритість, ентропія, нелінійність, нерівноважність, точка біфуркації, флуктуація, дисипативність, аттрактор. Патерни (зразки) синергетичного мислення.

Тема 7.

Логіка наукового дослідження і його етапи

Логіка наукового дослідження як послідовність реалізації основних форм наукового пізнання. основні форми наукового пізнання. Факт як достовірне знання про одиничне. Формування факту. Види фактів. роль фактів у науковому пізнанні. Наукова проблема. Фактори впливу на спосіб постановки й вирішення проблеми. види проблем: конструктивні, реконструктивні, нерозвинені, розвинені. Псевдопроблеми у науці. Проблемна ситуація як умова постановки проблеми у процесі наукового пізнання. Наукова гіпотеза. структура гіпотези. вимоги до наукової гіпотези. Види гіпотез: загальна, часткова, наукова, робоча. Основні способи перетворення гіпотез у достовірне знання. доказ гіпотези. основні елементи доказу: теза, аргумент, демонстрація.

взаємозв'язок між основними елементами доказу. Концепція та теорія як найбільш розвинені форми наукового пізнання. Теорія як система, що розвивається. Основні елементи теорії: підстави, об'єкти, логіка, установки й ціннісні фактори, сукупність законів і тверджень. Основні функцій теорії: синтетична, пояснювальна, методологічна, прогностична. Наукова парадигма як сукупність фундаментальних наукових установок і уявлень. Роль наукової парадигми у забезпеченні спадкоємності розвитку науки й наукової творчості.

Тема 8.

Наукові публікації: поняття, вимоги, методика підготовки

Поняття публікації. Функції наукових публікацій. Міжнародні та національні наукометричні бази. Електронні наукові видання. Значення друкованих публікацій. Державна регламентація видавничої продукції, термінів та визначень основних видів видань. Науково-дослідні публікації: монографія, автореферат дисертації, препринт, тези доповідей, збірник наукових праць. Джерелознавчі публікації. Періодичні та неперіодичні видання. Види наукових неперіодичних видань: книга, брошура, листівка. Наукова стаття як вид наукової публікації. Оглядові, проблемні та метрологічні наукові статті. Вимоги до змісту наукових статей. Структура наукової статті. Нормативний та оптимальний обсяги наукової статті. Вимоги до публікації наукових статей для здобувача наукового ступеня. Функції наукових статей: дослідницька, оціночна, презентаційна, комунікативна. Наукова монографія як вид наукової публікації. Нормативні вимоги до структури, обсягу, рецензування, тиражу, наявності міжнародного стандартного номера ISBN. Основні відмінності між дисертацією й монографією. Тези наукової доповіді (повідомлення). Основні вимоги до обсягу, структури та оформлення тез наукової доповіді.

Тема 9.

Специфіка і структура наукового тексту. Основні вимоги до наукового тексту

Вибір теми наукового дослідження. Формулювання мети дослідження, конкретних завдань і аспектів опрацювання обраної теми. Планування наукового дослідження. Робочий план. Пошук інформації. Документальні джерела інформації. Каталоги й картотеки. Бібліографічні покажчики. Послідовність пошуку документальних джерел інформації. Робота з джерелами інформації. Використання глобальних інформаційних мереж для пошуку й використання інформації.

Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Тексти-констатації й тексти-міркування. Первинні й вторинні наукові тексти. Основні особливості наукового тексту. методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання. Функції наукового тексту. Дисертація як науковий документ. Основні вимоги й рекомендації, що висуваються до тексту дисертаційного дослідження. Норми наукової комунікації. Правила викладення тексту дисертації. Композиційно-смислова структура тексту. стилістика тексту дисертації. Основні стилі сучасної мови. основні риси наукового мовного стилю. Функціонально-синтаксичні й спеціальні лексичні засоби. Способи викладення наукового тексту. авторські докази й аргументація. Спростування хибних суджень і умовиводів.

Тема 10

Основні вимоги нормативних документів до оформлення та порядку захисту дисертаційних досліджень

Науковий текст як спосіб подання наукової інформації. Тексти констатації й тексти-міркування. Первинні й вторинні наукові тексти. Основні особливості наукового тексту. методи роботи з науковими текстами: анотування, реферування, складання тез, конспектування, складання великих інформаційних баз, логічне моделювання. Функції наукового тексту. Дисертація як науковий документ. основні вимоги й рекомендації, що висуваються до тексту дисертаційного дослідження. Норми наукової комунікації. Правила викладення тексту дисертації. Композиційно-смислова структура тексту. стилістика тексту дисертації. Основні стилі сучасної мови. основні риси наукового мовного стилю. Функціонально-синтаксичні й спеціальні лексичні засоби. Способи викладення наукового тексту. авторські докази й аргументація. Спростування хибних суджень і умови виводів.

Вимоги до структури та змісту дисертації. Загальні вимоги до оформлення дисертації. Подання текстового матеріалу. Загальні правила подання ілюстрацій. Подання таблиць. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела. Подання виносок. Оформлення списку використаних джерел. Оформлення додатків. Підготовка автореферату (анотації). Загальні вимоги до автореферату (анотації). структура автореферату (анотації). Оформлення автореферату. видання автореферату. Електронний варіант автореферату. Основні етапи процесу захисту дисертації. Попередній розгляд дисертації та оформлення відзиву установи, у якій виконана дисертація. Подання дисертації до спеціалізованої вченої ради, розсилання автореферату. Підготовка до захисту дисертації. Оформлення документів атестаційної справи, порядок розгляду атестаційних справ у Міністерстві освіти і науки України. Переатестація наукових кадрів і нострифікація дипломів про присудження наукових ступенів. Позбавлення наукових ступенів. Розгляд апеляцій, пов’язаних з присудженням (позбавленням) наукового ступеня.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1	ЛЗ	2	Тема 1. Наука як особлива форма соціальної діяльності.	
2	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу за темою №1,	1,2,3,4

			підготовка до практичного заняття.	
3	ПЗ	2	Тема 1. Наукове дослідження як вид наукової діяльності. Методологія наукового дослідження.	
4	ЛЗ	2	Тема 2. Традиції й новації в науці.	
5	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу за темою №2, підготовка до практичного заняття.	1,2,3,4,7
6	ПЗ	2	Тема 2. Діалектика традицій і новацій в історії розвитку науки	
7	ЛЗ	2	Тема 3. Основи гносеології та методології науки.	
8	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичної роботи №3.	1,2,3,4,9
9	ПЗ	2	Тема 3. Постмодернізм у науці: історичні джерела та сучасна епістемологія	
10	ЛЗ	2	Тема 4. Методи наукового пізнання. Філософський рівень методології.	
11	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичної роботи №4.	1,2,3,4
12	ПЗ	2	Тема 4. Класифікація методів наукового пізнання: критерії та особливості	
13	ЛЗ	2	Тема 5. Загальнонауковий рівень методології. Рівень спеціальних методів наукових досліджень.	
14	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичної роботи №5.	1,2,3,4
15	ПЗ	2	Тема 5. Відносна самостійність застосування спеціальних (специфічних) методів наукового пізнання.	
16	ЛЗ	2	Тема 6. Міждисциплінарні підходи та методи наукових досліджень.	
17	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичної роботи №6.	1,2,3,4
18	ПЗ	2	Тема 6. Поняття методологічного підходу. Класичні методологічні підходи: історичний, термінологічний	
19	ЛЗ	2	Тема 7. Логіка наукового дослідження і його етапи.	
20	СР	15	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичної роботи №7. Підготовка реферату.	1,2,3,4
21	ПЗ	2	Тема 7. Системний підхід як один із головних напрямків міждисциплінарної методології наукового пізнання.	
22	ЛЗ	2	Тема 8. Наукові публікації: поняття, вимоги, методика підготовки	
23	СР	5	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття №8.	1,2,3,4,7,11
24	ПЗ	2	Тема 8. Наукові публікації: суть та призначення. Характеристика основних наукових публікацій, у яких відображаються основні результати дисертаційних досліджень.	
25	ЛЗ	2	Тема 9. Специфіка і структура наукового тексту.	

			Основні вимоги до наукового тексту	
26	СР	15	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття №9. Робота над презентацією.	5, 6, 8, 10,11
27	ПЗ	2	Тема 9. Науковий текст як інтелектуальний продукт дослідника. Первинні і вторинні наукові тексти.	
28	ЛЗ	2	Тема 10. Основні вимоги нормативних документів до оформлення та порядку захисту дисертаційних досліджень	
29	СР	15	Підготовка презентації та доповіді за темою дисертаційного дослідження.	5, 6, 8, 10,11
30	ПЗ	2	Тема 10. Мова і стилістика наукового тексту.	
Разом (годин)		**120**		

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	**Назва видів самостійної роботи**	**Кількість годин**
1	Опрацьовування лекційного матеріалу	20
2	Підготовка до практичних(лабораторних, семінарських) занять	20
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаютьсяна лекційних заняттях	-
4	Інші види самостійної роботи (реферати)	20
5	Підготовка до підсумкового тестового завдання	20
	Разом	80

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції з візуалізацією навчального матеріалу й використанням репродуктивного, аналітичного й частково-пошукового методів. Практичні роботи. Практичні кейси. Навчальна конференція з обговорення програми емпіричного дослідження за темою дисертації.

Лекції – викладення теоретичного матеріалу лектором згідно навчальної програми і розподілу годин поміж темами. Використовуються різні інтерактивні форми активізації аудиторії та відеопрезентації вербальної інформації. Лектор має власний конспект, що відображає основний зміст теми, аспіранти занотовують нову інформацію у власні конспекти. Інтерактивний метод передбачає включення аспірантів до контексту проблеми, що виноситься як тема обговорення лектором. Аспіранти можуть ставити питання або відповідати на питання, що пропонує обговорити викладач.

Практичні заняття – проводяться у формі семінарських занять або практикуму. Для семінарських занять аспіранти опрацьовують лекційний матеріал, готують виступи з використанням навчальної і наукової літератури, виступають з рефератами та есе. Лектор оцінює активність студентів впродовж заняття за прийнятою шкалою оцінок в балах. Практикум передбачає виконання у присутності викладача самостійного завдання, розв'язання задачі або написання есе та обговорення обраних алгоритмів та отриманих результатів. Практична робота оцінюється викладачем. Семінарські заняття і практикуми можуть бути побудовані у формі ділової гри або дискусії.

Написання реферату – вид самостійної роботи, що виконується аспірантом поза аудиторними годинами. Студент вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються викладачем (містяться у РНП) або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Вітаються теми, що наближаються до тематики дисертаційного дослідження, а матеріал використовується в межах емпіричної частини дисертації. Структура реферату є стандартною для наукової роботи: титульний лист, вступ, де обґрунтовується актуальність теми, два або три розділи, висновки, список джерел. Обсяг реферату – до 15 стандартних сторінок, набраних на комп'ютері або написаних власноруч. Реферат оформлюється згідно існуючому в університеті стандарту. Реферат зачитується або його основний зміст доповідається у вільній формі на семінарському занятті.

Індивідуальне завдання – вид самостійної роботи поза аудиторними годинами, коли аспірант, використовуючи лекційний матеріал та додаткові джерела знань, розробляє тему, практичного спрямування. Це може бути розробка певної методики, створення програми соціологічного дослідження або розробка інструментарію тощо.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі екзамену очної форми або шляхом накопичення балів за поточним контролем за темами дисципліни.

1.1. Екзамен – письмова або усна відповідь на питання, що містяться в екзаменаційному білеті. Питання екзаменаційних білетів можуть доводитися до аспірантів заздалегідь. Екзаменаційні білети готує лектор, вони затверджуються на засіданні кафедри і підписуються завідувачем кафедри. Екзаменатором зазвичай є лектор, в окремих випадках його призначає завідувач кафедри. Екзаменатор має оцінити якість відповіді студента за прийнятою шкалою академічних оцінок.

Питання до екзамену:

1. Наука як соціокультурний феномен.
2. Принципи науки.
3. Наука як соціокультурний феномен.
4. Функції науки.
5. Апріорно-раціоналістична та емпірико-інтуїціоністська епістемологічні парадигми та їх прояви у подальшому розвитку науки.
6. Принципи наукового пізнання: об'єктивності, системності, єдності аналізу й синтезу, єдності історичного й логічного, сходження від абстрактного до конкретного.
7. Сутність та особливості наукової революції.
8. Наукові революції в історії науки.
9. Основні етапи розвитку науки (класичний, некласичний, постнекласичний) та їх характеристика.
10. Проблема знання у філософії й науці. сутність основних класичних та сучасних епістемологічних концепцій.
11. Проблема демаркації науки Карла Поппера.
12. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоса.
13. Концепція науки томаса Куна.
14. Посткритичний раціоналізм майкла Полані.
15. Епістемологічний анархізм Пола Фейєрабенда.
16. Діалектика традицій і новацій у розвитку науки.
17. Основні сутнісні риси сучасних наукових та методологічних новацій: абдукції, атракції, біфуркації, кейс-стаді, куматоїду.
18. Свобода наукового пізнання і соціальна відповідальність ученого.
19. Складність і гетерогенність науки.
20. Наука як система знань
21. Наука як особливий вид діяльності.
22. Наука як соціальний інститут.
23. Класифікація наук: мета, підходи, критерії.
24. Історичні та ідейні передумови постмодернізму в науці.
25. Рівні наукового пізнання: емпіричний, теоретичний, метатеоретичний. взаємодія емпіричного й теоретичного рівнів наукового пізнання.
26. Поняття методу. основні вимоги до наукових методів.
27. Класифікація методів наукового пізнання.
28. Філософський рівень методології.
29. Емпіричні методи наукового дослідження: спостереження та експеримент. особливості, стадії та функції наукового експерименту.
30. Класичні методологічні підходи, що застосовуються у наукових дослідженнях: історичний, термінологічний.
31. Системний підхід у наукових дослідженнях: принципи, основні положення та завдання.
32. Логіка застосування системного підходу у наукових дослідженнях.
33. Некласичні (сучасні) методологічні підходи.
34. Синергетичний підхід як некласична методологічна орієнтація у дослідженні відкритих нелінійних систем, що самоорганізуються.

35. Логіка наукового дослідження та його етапи.
36. Факт і проблема як форми наукового пізнання.
37. Проблемна ситуація.
38. Гіпотеза у науковому дослідженні. види гіпотез та способи їх перевірки.
39. Доказ гіпотези: структура та вимоги. взаємозв'язок між основними елементами доказу.
40. Підготовка докторів філософії та докторів наук в Україні: загальні положення.
41. Основні загальні вимоги до наукового дослідження.
42. Наукові публікації: поняття, функції, класифікація.
43. Загальна характеристика дисертації на здобуття наукового ступеня: структура та формальні вимоги.
44. Характеристика дисертації на здобуття наукового ступеня: вимоги до основних структурних елементів «вступу» дисертації.
45. Загальна характеристика автореферату дисертації на здобуття наукового ступеня: структура та формальні вимоги.
46. Особливості мови та стилю дисертації.
47. Форми посилання в дисертації. вимоги до оформлення списку літератури.
48. Вимоги нормативних документів до порядку розгляду й захисту дисертаційних робіт у спеціалізованих вчених радах.
49. Затвердження рішення спеціалізованої вченої рад міністерством освіти і науки україни: документи, процедури, контроль, експертиза тощо.
50. Інституційна організація науки: основні історичні етапи.
51. Поняття, ознаки та різновиди плагіату. відповідальність за плагіат.
52. Вимоги нормативних документів до порядку позбавлення наукових ступенів.
53. Подання апеляцій.

1.2. Поточний контроль проводиться за результатами роботи аспірантів на практичних заняттях, методом оцінювання контрольних робіт, шляхом оцінювання рефератів, індивідуальних завдань.

Контроль на практичних заняттях – оцінювання одноосібних виступів аспірантів, участі у дискусії, демонстрації фактичних знань та креативних здібностей, реакції на питання поставлені викладачем, оцінювання внеску окремих аспірантів у групову роботу, наприклад, активність в діловій грі.

Контрольна робота – вид поточного контролю знань аспірантів, який має на меті виявити рівень знань студентів та практичні навички, що отримані за пройденим матеріалом. Питання або практичні завдання готує викладач, що веде практичні заняття, вони узгоджуються з лекційними питаннями і тематикою практичних занять. Завдання можуть передбачати творчу роботу, відповідь на проблемне питання, тестові завдання тощо. Контрольна робота виконується у письмовій формі в присутності викладача, оцінюється за прийнятою шкалою і оцінка може використовувати викладачем для підрахунку кумулятивного балу за підсумками вивчення дисципліни.

Підготовка презентації – вид самостійної роботи, що виконується студентом поза аудиторними годинами. Студент вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком студент здійснює бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або Інтернет-ресурси. Також складає план

презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок, набраних на комп'ютері. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку від викладача.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності студента

Поточний контроль та самостійна робота										Індивідуальні завдання (реферати)	Іспит	Сума
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	20	40	100
40												

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ЄКТС

Рейтингова Оцінка, бали	**Оцінка ECTS та її визначення**	**Національна оцінка**	**Критерії оцінювання**	
			позитивні	**негативні**
1	**2**	**3**	**4**	**5**
90-100	A	Відмінно	- Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	- Глибокий рівень знань	Відповіді на запитання

			в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати складні практичні задачі.	містять певні неточності;
75-81	С	Добре	- Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі.	Невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.
64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі.	- Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки; - невміння вирішувати складні практичні задачі.
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	- Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розвязанні практичних задач
35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	- Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі.

1-34	F (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно		- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; -незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв’язання простих практичних задач

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

1) Сілабус (навчальна програма),
2) робоча програма навчальної дисципліни
3) екзаменаційні питання
4) бібліотечний фонд університету і кафедри
5) електронні версії навчальної і наукової літератури

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень. Навчальний посібник. – К.: Вид. Ліра-К. 2018. – 352 с
2	Данильян О., Дзьобань О. Методологія наукових досліджень. Підручник. – Х.: Право. 2019. – 368 с.
3	Каламбет С.В. Методолія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.
4	Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. Методологія та організація наукових досліджень: підручник. одеса: Фенікс, 2016. 375 с.
5	Про затвердження вимог до оформлення дисертації: Наказ МОН України від 12.01.2017 р., № 40. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/.
6	Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кму від 23 березня 2016 р., № 261. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/

Допоміжна література

7.	Дзебань А. П., Яроцкий В. Л. Ообщеметодологические и эвристические аспекты современных цивилистических исследований. Методология исследования проблем цивилистики: сб. ст. посвящ. памяти проф. А. А. Пушкина / под ред. Ю. М. Жорнокуя и С. А. Слипченко. Харків: Право, 2017. с. 176–205
8.	ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [чинний від 2015-06-22]. вид. офіц. Київ, 2016. 16 с
9.	Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навчальний. Міністерство освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. Київ: Ліра-К, 2020. 352 с.
10.	Список друкованих (електронних) періодичних видань, що включаються до Переліку наукових фахових видань України [електронний ресурс] / Наказ МОН України від 09.03.2016 № 241 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад від 25 лютого 2016 року»: Додаток 9 // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5192-
11.	Топ 100 наукових періодичних видань України [електронний ресурс] / Бібліометрика української науки: аналітика // Центр досліджень соціальних комунікацій СІФЗ НЮБ ФПУ. – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=top_100_journals